

3.5

Analysemodeller

(Husk IKKE at bruge
dem statisk: brug
dem som støtte!) ☺

Husk Faglige forbindelser (den store)
Side 174 har mere
analyse-materialer ☺

LYRIK	
Præsentation	Start med helt kort at nævne digtets basisoplysninger: titel, årstal, forfatter. • Kort resume. • Har du en fortolkningshypotese efter første gennemlæsning?
Genre	Introducér lyrikgenren og undersøg, hvilken undergenre inden for lyrikken teksten tilhører. • Låner digtet genretræk fra en af de to andre hovedgenrer: epik og drama?
Komposition	Hvordan er digtet opbygget? • Undersøg digtets ydre komposition, dvs. dets grafiske fremtræden i strofer og vers. • Undersøg den indre komposition, dvs. fremstillingen af digtets indhold. Sker der en forandring eller udvikling i digtet? Er der tale om et episk digt med en fremadskridende handling? Eller er det snarere en lyrisk øjebliksbeskrivelse? Hold fx øje med skift i sprog og stil, brug af abstrakt lyrisk rum eller evt. tid/sted samt lyriske personer. • Er digtet et figurdigt, hvor den ydre komposition afspejler den indre i en visuel form – hvis ja, hvordan?
Fortælleforhold	Hvordan er digtet fortalt? Analysér digtets udsigelsesposition. • Indeholder digtet et lyrisk jeg? • Optræder der andre personer, og hvad er relationen mellem dem?
Tid, sted og miljø	Beskriv og analysér digtets tid, sted og miljø: • Er det skrevet i præsens (nutid), præteritum (datid), andet? Sker der tidslige skift? • Udspiller digtet sig i et abstrakt lyrisk rum, eller er der konkrete tids- og stedsangivelser? • Er der et bestemt miljø i digtet?

LYRIK

Sprog

Dokume
tion gen
nærana

Tema

Budska

Kontek

LYRIK	
Sprog	Undersøg digtets sprog. Hvordan kan det karakteriseres? • Se fx på billedsprog, syntaks, ordklasser, semantiske kategorier, stilistik, herunder gentagelsesfigurer, appelformer m.v. • Lyrik er kendetegnet ved sprogets musikalitet, rim og rytme – er det tilfældet med dette digt? Benyttes eksempelvis bogstavrim (allitteration), assonans (vokalgentagelse), enderim som fx parrim (aabb), fletrim (abab) eller klamrerim (abba)? Skaber gentagelsesfigurer som fx anafor og/eller epifor rytme? (Se evt. side 73-74). • Er der tale om en klassisk bunden form eller en moderne fri form?
Dokumentation gennem næranalyse	Husk løbende at udvælge og næranalysere mindre dele af digtet, hvor du mere præcist og med blik for detaljen kan vise eksempler på ovenstående. Begrund helt kort dit valg af citater: • Hvorfor har du valgt at fordybe dig i netop de passager i digtet?
Tema	Sammenfat din analyse i en fortolkning: • Hvad er digtets mest dominerende tema? • Kan titlen eller modsætninger (antiteser) hjælpe med din undersøgelse af digtets tema?
Budskab	Har digtet et budskab? Hvilket? Hvor/hvordan kommer det til udtryk?
Kontekst	• Kan digtet, fx med hensyn til tematik, perspektiveres til andre tekster, du har læst, hørt eller set? • Kan det forholdes til lyrikken som genre? • Kan det sættes i relation til sin samtid? Forfatteren?

ANALYSEMODELLER

NYHEDSTEKSTER

NYHEDSTEKSTER	
Præsentation	Start med helt kort at præsentere nyhedstekstens basisoplysninger: titel, dato, journalist (afsender), medie.
Genre	Beskriv, hvilken type nyhedstekst der er tale om: klassisk nyhedstekst, reportage eller andet.
Komposition	Hvordan er artiklen opbygget: • Er den struktureret omkring nyhedstrekanten, eller bryder den med denne? • Hvilken information bliver læseren præsenteret for i de enkelte afsnit? • Hvornår skiftes der mellem interviews og fakta, mellem en scenisk fremstillingsform og journalistens egne tolkninger?
Fortælleforhold	Hvordan er nyheden fortalt? Nyhedsteksten har typisk ingen fortæller modsat reportagen og den fortællende journalistik. Undersøg, om journalisten er fraværende i teksten (klassisk nyhedsartikel) eller til stede i teksten som et jeg (fx i reportagen)? Er der andre personer i teksten? Beskriv fortællerens rolle og funktion nærmere.
Nyheds-kriterier	Hvilke nyhedskriterier er til stede i teksten? Find gerne konkrete passager, der etablerer nyhedskriterierne. Husk, at det er sjældent, at alle nyhedskriterier anvendes i den samme tekst.
Vinkling eller holdning	Undersøg nyhedstekstens vinkel på historien og anvend her nyhedskompasset (side 342-343). Det skal også undersøges, om journalistens holdning skinner igennem, for så kan der være tale om en opponerende nyhedsartikel (side 359-360).
Argumentationsanalyse	Undersøg argumentationen: • Hvad er journalistens påstande, og er der rygdækning i kilder? • Er der tale om fiktioniseringer uden belæg? • Hvilke argumenttyper benyttes?

NYHEDSTEKSTER	
Sproglige stil	Den sproglige stil er tæt knyttet til nyhedstekstens genre. Derfor skal den sproglige stil undersøges. Her skal analysen have fat i konkrete passager, som er afgørende for teksten. Disse passager skal analyseres sprogligt. Sproget er afgørende for, om teksten hælder mod en faktatekst, eller om den fiktioniserer (side 23). Anvend også gerne sprogfunktioner som en del af den sproglige analyse (side 77).
Det multimodale aspekt	Analyse af billeder, filmklip og lyd, som er med til at understøtte nyhedsteksten. Det skal også undersøges, om billeder er relateret til nyhedsteksten, eller evt. er hentet et andet sted fra, og om der er tale om manipulation af læseren. Anvend analysemodeller til billeder og levende billeder for at lave en grundig analyse (side 142, 152).
Formål	Sammenfat og fortolk nyhedstekstens hensigt på baggrund af sprogfunktioner (side 77).
Budskab	Hvad er nyhedstekstens budskab? Hvor/hvordan kommer det til udtryk?
Kontekst	Hvad kan du fortælle om nyhedsformidlingens omstændigheder? (side 61, 77).

ANALYSEMODELLER

PODCAST

PODCAST	
Præsentation	Start med helt kort at nævne podcastens basisoplysninger: titel, årstal, podcaster (afsender). • Afsnit og sæson (hvis podcasten er del af en serie). • Hvor er podcasten tilgængelig (platform og varighed)?
Genre	Beskriv, hvilken type podcast der er tale om: • Fakta eller fiktion? • En dokumentarisk fortælling, et samtaleprogram, et magasinprogram, en talk eller? • Benyttes der autenticitetsmarkører i podcasten? Hvilke og hvorfor? Se evt. side 25.
Komposition	Hvordan er podcasten opbygget: • Er der fx tale om en rammefortælling, er den lineært og kronologisk eller episodisk opbygget? Forekommer der flashbacks? • Følger podcasten en model (evt. berettermodellen, side 51, eller bølgemodellen, side 109)? Hvad er de vigtige vendepunkter? • I arbejdet med podcastens komposition kan en fremgangsmåde være at inddele den i forskellige faser/dele efter væsentlige spring i tid/sted og/eller skift i synsvinkel og/eller tematik. Faserne kan afgrænses vha. tidskoder.
Fortælleforhold	Hvordan er podcasten fortalt? • Er der en vært, som inviterer lytteren ind i fortællingens univers og sætter rammerne for podcastens indhold? • Er der en klar fortæller, der fungerer som lytterens guide? • Er der evt. tale om flere fortællelag i podcasten? • Beskriv værtens/fortællerens rolle og funktion nærmere.
Karakterer	Beskriv og analysér de centrale karakterer i podcasten: • Hvordan fremtræder og fremstilles de? Udvikler de sig undervejs i historien? • Brug evt. aktantmodellen (side 88) til at afdække relationerne mellem de vigtigste personer.
Tid, sted og miljø	Beskriv og analysér podcastens brug af tid, sted og miljø: • Hvornår foregår podcastens historie, og over hvor lang tid udspiller den sig? • Hvilket sted og miljø foregår den i – og med hvilken effekt?

PODCAST	
Lydige virkemidler	Beskriv og analysér, hvordan og med hvilket formål der i podcasten arbejdes med lyd: • For eksempel stemmer, reallyde og effektlyde, stilhed, musik. • Er der evt. tale om en multimodal podcast, som benytter andre modaliteter end lyd? Hvis ja, hvilke og hvorfor?
Sproglig stil	Hvordan arbejdes der med det sproglige udtryk i podcasten, fx i introduktionen, i værtens/fortællerens præsentation og guidning eller hos de medvirkende karakterer? • Er der særlige retoriske appelformer, sprogfunktioner, spørgsmålstyper, billedsprog, symbolik el.lign., som påkalder sig opmærksomhed?
Næranalyse af en udvalgt passage	Udvælg og gå i dybden med en mindre del af podcasten (på få minutter), hvor du mere præcist og med blik for detaljen kan vise, hvordan lyd og forskellige relevante indholdsmæssige aspekter benyttes. Begrund helt kort dit valg af passage: Hvorfor har du valgt at fordybe dig i netop det sted i podcasten?
Tematik – konfliktstof og kontraster	Sammenfat og fortolk: • Hvilke emner bliver behandlet i podcasten? • Hvad er det centrale konfliktstof? Kan der evt. opstilles modsætninger/kontraster? • Inddrag evt. titlen.
Budskab	Har podcasten et budskab til sin lytter? Hvilket? Hvor/hvordan kommer det til udtryk?
Kontekst	• Kan podcasten, fx med hensyn til tematik, perspektiveres til andre tekster, du har læst, hørt eller set? • Kan den forholdes til podcastgenren? • Kan den sættes i relation til sin samtid?

ANALYSEMODELLER

REKLAMER

REKLAMER	
Præsentation	Præsentér helt kort, hvem afsender af reklamen er, og hvilket medie reklamen findes i eller på (fx tv-reklame, Instagram, i en bus). Præsentér også det produkt eller firma, der reklameres for.
Genre	Beskriv hvilken type reklame, der er tale om. Det har betydning for, hvordan vi analyserer reklamen: • Er det en <i>brandreklame</i>, der har til hensigt, at modtageren skal tillægge brandet nogle særlige værdier (fx bæredygtighed, traditionelt håndværk, ungdommelighed)? • Eller er det en <i>produktreklame</i> for et konkret produkt (fx sneakers, brød)?
Motiver – personer, tid, sted og miljø	På billedsiden kan motivet bestå af personer, en særlig tid, et særligt sted, et særligt socialt miljø. Måden, motivet er skildret på, er betydningsbærende og derfor vigtig for analysen. • Hvilke personer er med i motivet? Er det unge, børn, professionelle på job, almindelige mennesker? • Hvilken tid indeholder motivet? Er det samtiden, fremtiden eller en historisk tid? • Hvilket sted indeholder motivet? Er det i byen, hjemmet, naturen? • Hvilket socialt miljø udspiller motivet sig i? Er det overklassen, middelklassen eller underklassen? Det er vigtigt at analysere, hvilke konnotationer der knyttes til motiverne (side 19). Tillægges de positive eller negative konnotationer?
Komposition	Hvordan er reklamen bygget op? At arbejde med kompositionen afhænger af genren. Er det en billedreklame, skal man være omhyggelig med en analyse af billedkompositionen: • Linjerne i billedet og motivernes placering i billedet (hvad er forgrund, baggrund, mellemgrund?). • Placeringen af teksten og blikretningen i motivet. Se analysemodellen for billeder side 142. Er det en reklame i levende billeder, skal man i kompositionsanalysen arbejde med, hvordan den er bygget op. • Er det en fortælling? Hvordan er dens forløb/dramaturgi? • Hvilke forskellige rum eller emner kommer reklamen rundt i? Det kunne fx være historien bag produktet, produktets funktion eller en erfaring med at anvende produktet. Se analysemodellen for levende billeder side 152.
Visuelle og filmiske virkemidler	Hvordan er motiverne visuelt skildret? • Er det lyst eller mørkt? • Er der anvendt en særlig farveskala? • Hvordan påvirker underlægningsmusikken motiverne? • Hvordan påvirker beskæringer og perspektiver motiverne? • Hvordan anvendes kamerabevægelser og med hvilken effekt? • Hvordan anvendes klipningen – hvornår er den hurtig eller langsom, og hvorfor er den det?

REKLAMER	
Sproglig stil	Hvordan arbejdes der med det sproglige udtryk i reklamen? • Hvad fortæller fx skriften på en billedreklame eller voice over'en i en reklame med levende billeder? • Er der særlige sproglige eller retoriske virkemidler? • Er der et bestemt ordvalg? • Er der en særlig stemmeføring og dialekt hos voice over'en, og hvorfor er der det? • Undersøg, om der er tale om en argumentation med anvendelse af argumenttyper. • Undersøg, hvilke sprogfunktioner der er til stede - skal reklamen sige noget om afsenderen (emotiv sprogfunktion, som er typisk for <i>brandreklamer</i>), selve produktet (referentiel sprogfunktion, som er typisk for <i>produktreklamer</i>) eller modtageren (konativ sprogfunktion). Læs evt. om sprogfunktioner på side 77.
Rationelt valg eller følelsesmæssigt valg?	Nogle reklamer forsøger at overbevise ved at appellere til vores fornuft eller følelser og forestillinger om, hvordan vi gerne vil se ud, hvordan andre skal se os. • Forsøger reklamen at overbevise sin modtager ved at appellere til fornuft? • Appellerer reklamen til det billede af os selv, som vi gerne vil identificere os med, og som andre skal identificere os med? For eksempel ved at bruge en særlig parfume eller at iklæde sig noget særligt tøj? Se Taylors model på side 137.
Budskab	Hvad er reklamens budskab? Hvor/hvordan kommer det til udtryk?
Kontekst	• Hvilken målgruppe har reklamen? • Fortæller reklamen noget om vores samtid?

ANALYSEMODELLER

EVENTYR

R	
Introduktion	Start med helt kort at nævne eventyrets basisoplysninger: titel, årstal, forfatter (kendt, ukendt?). • Kort resume. • Har du en fortolkningshypotese efter første gennemlæsning?
Genre	Introducer eventyrgenren og de særlige genretræk og undersøg, hvilken undergenre den hører ind under: • Er det et folkeeventyr eller et kunsteventyr? • Er det et trylleeventyr eller et skæmteeventyr? • Er det et kunsteventyr baseret på et folkeeventyr? Et nyt og originalt kunsteventyr? Et tingseventyr?
Struktur	Hvordan er eventyret opbygget? Undersøg eventyrets komposition i en strukturalistisk analyse ved hjælp af kontraktmodellen (side 50).
Personer	Undersøg eventyrets personer og deres indbyrdes relationer ved hjælp af aktantmodellen (side 88).
Context	Beskriv og analysér eventyrets tid, sted og miljø: • Nævnes et bestemt tidspunkt eller er der formelsprog, der markerer en udefinérbar tid: 'For længe siden...', 'Der var engang...' • Hvor udspiller eventyret sig? Nævnes et bestemt sted/miljø – og hvordan er det beskrevet? • Er der beskrivelser, der peger på, i hvilken litteraturhistorisk periode eventyret er skrevet, fx et kunsteventyr fra 1800-tallet?

EVENTYR
Sprog og stilistik
Analyse af fortolknings tematik
Budskab
Konteks

EVENTYR	
Sprog og stilistik	• Undersøg eventyrets sprog. Hvordan bliver fx personer og miljø beskrevet? • Undersøg genretypiske sproglige træk fx overgangssymboler, magiske tal som gentagelsesfigurer, modsætninger, formelsprog og træk fra eventyret som mundtlig overlevering. • Særligt for kunsteventyr: Hvordan fremgår det af eventyrets sprogbrug, at der er tale om et kunsteventyr? Benyttes fx særlige stilistiske træk?
Analyse og fortolkning af tematik	Sammenfat din analyse i en fortolkning: • Hvad er eventyrets mest dominerende tema? • Kan titlen, splittelsessymboler eller modsætningerne (antiteser) hjælpe med din undersøgelse af tekstens tema? • Er der tale om en overgangstematik?
Budskab	Har eventyret et budskab til sin læser? Hvilket? Hvor/hvordan kommer det til udtryk?
Kontekst	• Kan eventyret, fx med hensyn til tematik, perspektiveres til andre tekster, du har læst, hørt eller set? • Kan det forholdes til eventyrgenren? • Kan det sættes i relation til sin samtid?

ANALYSEMODELLER

BILLEDER

BILLEDER	
Præsentation	Start med helt kort at nævne billedets basisoplysninger: titel, kunster/fotograf, årstal samt evt. publiceringssted. <i>Vær opmærksom på, at betegnelsen 'billede' her dækker over alle former for billeder: Maleri, (presse)fotografi, plakat, bog- eller cd-, dvd-og pladecover, ramme i grafiske romaner m.m.</i>
Genre	Beskriv, hvilken genre billedet tilhører.
Indholds- beskrivelse	Beskriv helt kort og overordnet, hvad billedet forestiller: • Hvad er motivet? • Er det en bestemt handling eller situation, der skildres? • Er der evt. en titel/billedtekst, der ledsager værket – og hvordan spiller den sammen med motivet?
Formanalyse – komposition	Undersøg, hvordan billedet er komponeret, dvs. hvilke former, figurer og/eller kompositionsprincipper vi møder i billedet. Det kan dreje sig om brug af fx: • Horisontale, vertikale og/eller diagonale linjer. • Trekantskomposition, cirkelkomposition eller en mere organisk, spiralformet komposition. • Det gyldne snit. • Symmetri. • Blikfang. Kom også ind på, om kompositionen udtrykker stilstand eller dynamik, og om der er bevægelse i bestemte retninger i billedet.
Formanalyse – rum	Billedet er en flade, men der kan være skabt en rumlig oplevelse på forskellige måder. Se nærmere på: • Brug af beskæring – supertotal, total, halvttotal, halvnær, nær, ultranær, som vedrører afstanden til motivet. • Brug af perspektiv – frøperspektiv, fugleperspektiv og normalperspektiv, der kan angive en holdning til motivet. • Brug af overlap mellem forskellige elementer/objekter i billedet. • Forholdet mellem forgrund, mellemgrund og baggrund, som kan fortælle noget om relationer mellem forskellige elementer/objekter i billedet, men som også kan skabe dybde i billedet. • Brug af tele/vidvinkel – særligt i forbindelse med fotografier. Benyttes en telelinse, får et fotografi en lav dybdeskarphe. Det giver en uskarp baggrund, som får et motiv i forgrunden til at træde tydeligt frem. Med en vidvinkel får et fotografi høj dybdeskarphe og vil derfor fremstå skarpt på alle planer. Desuden vil de vertikale linjer i billedet blive forvrænget.

BILLEDER	
Formanalyse – farver og lys	• Er der anvendt farver, eller er billedet sort/hvid? • Hvilke farver er dominerende? Benyttes en kold farveskala (grønne, blå og grå farver) eller en varm farveskala (røde, orange og gule farver)? Bruges en eller flere farver symbolsk og/eller til at fremhæve noget særligt i billedet? • Spiller lys, mørke og/eller skygger en særlig rolle? Er der markante lysvirkninger i billedet? • Arbejdes der med kontraster? Det er vigtigt, at de enkelte farver ikke pr. automatik fortolkes som udtryk for noget bestemt. Farveanalysen skal altid tage afsæt i, hvordan farverne benyttes i det konkrete billede.
Sammenfatning og fortolkning	Sammenfat de form- og indholdsmæssige iagttagelser og fortolk: • Hvordan bruges formen til at fortælle om billedets indhold og tematik? • Indeholder billedet modsætninger/kontraster i indhold og/eller form, som kan lede på sporet af, hvad maleren/fotografen vil fortælle med sit billede? Udtrykkes der en holdning til motivet? • Inddrag evt. titlen.
Budskab	Har billedet et budskab? Og hvor/hvordan kommer det til udtryk?
Kontekst	Kan billedet, fx med hensyn til motiv, tematik og/eller formsprog: • Perspektiveres til andre billeder eller tekster, du kender til? • Sættes i relation til sin samtid? • Relateres til en stilretning, kunst- eller litteraturhistorisk periode? • Knyttes til en bestemt mediesammenhæng, fx pressens nyhedsformidling?

ANALYSEMODELLER

ARGUMENTERENDE TEKSTER

ARGUMENTERENDE TEKSTER	
Præsentation: Ciceros retoriske pentagram	Start med at præsentere teksten ved kort at gennemgå punkterne i kommunikationsanalysen (side 61): • Afsender, titel, årstal, medie. • Emne, modtager og omstændigheder. • Tekstens tema og hovedsynspunkt. • Gå herefter i dybden med de enkelte punkter, ikke mindst sproget (se nedenfor).
Genre	Beskriv tekstens genre og medie: • Hvilken genre tilhører teksten? (fx vlog, debatindlæg, diskussion, politisk tale). • Hvilket medie optræder teksten i? (fx YouTube, avis, tv-program som <i>Deadline</i> eller <i>Folketingets talerstol</i>). • Overvej, hvilken betydning genre og medie har for, hvordan afsenderen kan ytre sig om emnet.
Komposition	Hvordan er teksten opbygget: • Hvor præsenteres hovedsynspunktet: start, midte eller slutning? • Hvordan er argumentationen struktureret: som et forsvar for hovedsynspunkt (hvis hovedsynspunktet er det første), eller argumenteres der frem mod hovedsynspunktet (hvis hovedsynspunktet står til sidst)?
Sprog, retorik og diskurs	Undersøg tekstens sprog og retorik: • Hvad karakteriserer sproget? Inddrag billedsprog, syntaks, ordklasser, semantiske kategorier, stilistik, herunder gentagelsesfigurer. • Analysér tekstens anvendelse af retoriske virkemidler (logos, patos og etos) og deres betydning. • Analysér eventuelt tekstens diskurs.
Argumenta- tionen	Undersøg argumentationen: • Hvilke begrundelser/belæg har afsenderen for sit synspunkt? • Hvilke argumenttyper anvendes, og hvilken effekt har de?
Budskab	Hvad er tekstens budskab?: • Her fastlægger vi, hvad tekstens grundlæggende synspunkt er, og hvilke begrundelser (belæg) afsenderen har.
Formål	Sammenfat og fortolk argumentationens hensigt og inddrag eventuelt sprogfunktioner (side 77).
Kontekst	• Kan teksten, fx med hensyn til tematik, perspektiveres til andre tekster, du har læst, hørt eller set? • Kan den forholdes til andre genrer? • Kan den sættes i relation til sin samtid?